

Rövid közlemények – *Short notes*

Érdekes növény-előfordulások Csorna környékén

Interesting floristic data from the surroundings of Csorna (NW Hungary)

Some interesting floristic data found during the flora mapping of the surroundings of Csorna (Kisalföld, NW Hungary) in 2003 and 2004 are presented. Two new species (*Digitalis lanata*, *Crepis pulchra*) to the Kisalföld region and further two nationwide rare taxa were found.

Az alábbiakban a Csorna térségében (Kisalföld, Rábaköz) 2003-2004 során végzett flóratérképezés során talált néhány érdekes florisztikai adat kerül bemutatásra. A kutatások során két a Kisalföldre új faj, valamint további két országosan ritka faj előfordulása vált ismertté. A felsorolásban „HNA” rövidítés utal a gyűjtött herbáriumi példányokra.

Digitalis lanata EHRH.

Csorna, Kiscsornától D-re, ipartelep melletti földút szélén néhány tő [8369.3] (NAGY A. ined., 2004, HNA)

A Kisalföldre új, legközelebbi adata a Déli-Bakonyból ismert (FARKAS 1999). Itteni előfordulása másodlagos élőhelyen, degradált bolygatott gyepben található, létét ipari tevékenység, ill. az ipartelep bővítése veszélyezteti.

Crepis pulchra L.

Enese, Kis-kert-dűlő a községtől K-re, felhagyott szántón [8370.4] (NAGY A. ined., 2004, HNA)

Korábban a Kisalföld területéről nem ismert. Cönológiailag nehezen karakterizálható növény, Enese mellett felhagyott szántón fordul elő.

Pyrola rotundifolia L.

Csorna, Kiscsornától D-re eső erdőtömb DNY-i oldalán, több 1-2 m²-es telep, virágzó tövekkel [8369.3] (NAGY A. ined., 2004, HNA)

A Középhegységben és a Nyugat-Dunántúlon szórványosan előforduló faj. A Kisalföldről elsőként WERNER (1990) közli a Szigetközből, ezen kívül a Rába mellől ismert (FARKAS 1999). Csorna mellett nagy és stabil állománya található spontán nyárasban, fennmaradását azonban az ipartelep terjeszkedése fenyegeti.

Juncus sphaerocarpus NEES

Csorna, Kiscsornától D-re eső erdőtömb melletti földúton, iszaptársulásban [8369.3] (NAGY A. ined., 2004, HNA)

Országosan ritka, kevés aktuális adattal rendelkező faj, melyet POLGÁR (1941) a Marcal-medence és a Komárom–Esztergomi-síkság területéről mint „szórványos előfordulású” taxont jelzett.

FARKAS S. (ed.) (1999): Magyarország védett növényei. – Mezőgazda Kiadó, Budapest, 416 pp.

POLGÁR S (1941): Győrmege flórája. – Bot. Közl. **38**:201-352.

WERNER E. (1990): A Felső-Szigetköz néhány botanikai értéke. – A mosonmagyaróvári Kossuth Lajos Gimnázium évkönyve, pp.: 20-29.

A *Stipa tirs*a STEV. új előfordulása Tapolca mellett

Neuer Fundort von *Stipa tirs*a STEV. bei Tapolca

Auf dem Kula-Hügel bei Tapolca (Ungarisches Mittelgebirge) kam 2004 eine Population von *Stipa tirs*a STEV. zum Vorschein. Der neu entdeckte Bestand im Inneren des Karpatenbeckens ist das bisher bekannte westlichste Vorkommen der Art.

A *Stipa tirs*a STEV. hazai előfordulása jól ismertnek számít. Elterjedését MARTINOVSKÝ – RADICS (1967) ponttérképen ábrázolták, bár SOÓ (1973) szerint a munka *Stipa*-fajokat ábrázoló térképeit valószínűleg elcserélték. Előfordulásainak többsége a Dunától északra található, közülük 1996-ig a tihanyi számított elterjedése délnyugati határpontjának (MEUSEL et al. 1965). ALMÁDI (1996, 1998) új, nyugatabbi lelőhelyét közölte, a Diszel melletti Kula-dombról, ahol a *S. tirs*a három további *Stipa*-faj között (*S. dasyphylla* CZERN., *S. pulcherrima* C. KOCH, *S. capillata* L.) fordul elő. Ezek között a legalacsonyabb egyedszámmal a *S. tirs*a-t találjuk.

A Tapolca város területén végzett flóratérképezési adatgyűjtés során (2004. 06. 29-én) a *S. tirs*a új, nagy egyedszámú populációjára bukkantunk a várostól ÉNy-ra fekvő, mészkő alapkőzetű Mogyorós-dombon. Állományát messziről észrevettük, hiszen más *Stipa*-fajok június végére a termésüket már elszórják, nem feltűnők. Érdekes, hogy ez a szembetűnő állomány máig ismeretlen maradt a botanikusok számára. Az új lelőhely hazánkban eddig ismert legnyugatabbi előfordulása.

MARTINOVSKÝ – RADICS (1967) igen részletes leírást adnak a fajról. Ez alapján az ismertetett lelőhely különlegességét az adja, hogy már az ország csapadékosabb részére esik. A *S. tirs*a, mint az erdős-sztyepp jellemző faja, gyakran felhagyott területeken fordul elő. Fontos adalék jelenlétéhez, hogy WALTER (1968) szerint az Aszkanyija-Nova Természetvédelmi Terület sztyeppjén végzett kísérleti legeltetés hatására a *S. tirs*a tűnt el először az ott honos *Stipa*-fajok közül; ezért feltételezhető, hogy tapolcai élőhelye régebben sem volt túllegeltetve.

ALMÁDI L. (1996): Új *Stipa dasyphylla*-termőhely a Balaton-felvidéken. – Lippay János Tud. Ülés Összefoglalói, Budapest, pp.: 2-3.

ALMÁDI L. (1998): Adatok a Balaton-felvidéki *Stipa*-populáció ismeretéhez. In: CSONTOS P. (ed.): Sziklagyepek szünbotanikai kutatása. – Scientia, Budapest, pp.: 15-25.

CONERT, H.-J. (1992): *Stipa* L. In: HEGI, G. (Bgrd.): Illustrierte Flora von Mitteleuropa. Band I. Teil 3. – Parey, Berlin–Hamburg.

JÁVORKA S. (1924): Magyar Flóra. Flora Hungarica. – Studium, Budapest, pp.: 67-69.

MARTINOVSKÝ, I. O. – RADICS, F. (1967): Bemerkungen über die Phytogeographie und Ökologie der in Ungarn vorkommenden *Stipa*-Arten. – *Fragn. Bot.* 5: 23-68.

MEUSEL, H. – JÄGER, E. – WEINERT, E. (1965): Vergleichende Chorologie der zentral-europäischen Flora. – Fischer Verlag, Jena, p.: 56.

SIMON T. (2000): A magyarországi edényes flóra határozója. – Tankönyvkiadó, Budapest, pp.: 808-812.

SOÓ (1973): A magyar flóra és vegetáció kézikönyve V. – Akadémiai Kiadó, Budapest, p.: 723.

WALTER, H. (1968): Vegetation der Erde II. – Fischer, Jena, p.: 621.

***Zannichellia palustris* L. a Nyugat–Magyarországi-peremvidéken**

Occurrences of *Zannichellia palustris* L. in West Transdanubia

Formerly *Zannichellia palustris* L. had only one uncertain data in the territory of West Transdanubia (W Hungary). Between 2003-2004 five new localities were found, in gravel-pit pounds, canals and in the edges of fast-running watercourses.

A Nyugat–magyarországi peremvidéken a *Zannichellia palustris* L. egyetlen kérdéses adattal rendelkezik, Sopron mellől. E lelőhelyre FELFÖLDY (1990) térképe utal, eredeti forrása azonban nem ismert és pontos lokalizációja sem lehetséges. Régi Vas megyei adatai (BORBÁS 1887) már a Kisalföld nyugati peremrészéről, Celldömölk mellől származnak. A Kisalföld belső részein már viszonylag sok adata ismert.

Az elmúlt években a következő lelőhelyeken erősítettük meg a faj előfordulását:

- [8566.4] Répce-sík, Tormásliget „a település és Bük között kavicsbányában, kevés” (MESTERHÁZY A. ined., 2003);
- [8568.4] Alsó-Rába-völgy, Pápac (a Nyugat–magyarországi peremvidék és a Kisalföld határán!), „Rába, néhány kisebb föltban a zátonyok közti gyors folyású szakaszokon” (MESTERHÁZY A. ined., 2003)
- [8667.1] Répce-sík, Mesterháza, „a falu szélén létesített tó sekély vizében szálinként” (MESTERHÁZY A. ined., 2003);
- [8764.2] Pinka-sík, Bucusu, „az Arany-patak belterületi szakaszán tömeges” (KIRÁLY G. – MESTERHÁZY A. ined., 2003);
- [8768.1] Alsó-Kemeneshát, Kemeneskápolna „a településtől K-re csatornában szórványos” (KIRÁLY G. – MESTERHÁZY A. ined., 2004).

A *Zannichellia* kedveli az enyhén karbonátos vizeket (SIMON 2000). Mivel ilyennel a térségben alig találkozhatunk, ritkasága is ennek tudható be. Az újonnan felfedezett lelőhelyek jellege eltérő, de abban megegyeznek, hogy a faj mindenütt pionír körülmények között jelent meg. Kavicsbánya-tavakban mindig a part közelében él, néhány cm-es vízmélységben. Folyóvízi előfordulásainál (ahol 5-30 cm vízmélységig található meg) a meder anyaga durva kavics. Tömeges megjelenése az Arany-patakon valószínűleg a fokozott szervesanyag-terhelésnek köszönhető. Kemeneskápolnán frissen megkotort csatorna homokos üledékén első megtelepülő volt, itt lebegő hínárként jelent meg, míg a legyökerező alsó szintet a *Callitriche palustris* L. alkotta. A Rábában hasonló körülmények között él, mint a Szigetközben, ahol a Duna és mellékágai gyors folyású, sekély vizű részein, kavicsos aljazaton nem ritka. A Szigetközben többnyire nem társul más hínárfajokkal, de a Mosoni-Dunában együtt fordul elő a ritka *Ranunculus fluitans* LAM.-tal.

BORBÁS V. (1887): Vasvármegye növényföldrajza és flórája. – Vas megyei Gazdasági Egyesület, Szombathely, 395 pp.

FELFÖLDY L. (1990): Hínárhatározó. – Vízügyi Hidrobiológia **18**, 144 pp.

SIMON T. (2000): A magyarországi edényes flóra határozója. – 4., átdolgozott kiadás, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 846 pp.

MESTERHÁZY Attila – KIRÁLY Gergely

A *Plantago arenaria* W. et K. kőszegi lelőhelye

New locality of *Plantago arenaria* W. et K. in Kőszeg

In 2004 a stand of *Plantago arenaria* W. et K. was found at the railway station of Kőszeg (NW Hungary). Although this species is frequent in the sandy regions of Hungary, in West Transdanubia has not been detected since the end of the 19th century due to the edaphic characteristics of this area.

A Plantago arenaria W. et K. (syn.: *P. indica* L.) Magyarország homokvidékein gyakori, tömeges faj, megtalálható a természetserű és erősebben bolygatott gyepekben, gyomtársulásokban is. A Nyugat-Dunántúlon edafikus okokból rendkívül ritka, eddig kizárólag BORBÁS (1887) közölte a Kemenesalja és a Kemeneshát több pontjáról. Ezekben a lelőhelyeken újabban nem sikerült meglétét megerősíteni (az újabb flóraművekben, így SOÓ 1968-nál sem szerepel), az egykor élőhelyéül szolgáló homoki gyepek nagyrészt megsemmisültek (MESTERHÁZY A. ex verb.). A szomszédos Burgenlandnak csak a távolabbi északi részén fordul elő, ott is kimondottan ritka (JANCHEN 1977).

2004. júliusában Kőszegen, a vasútállomás használaton kívüli tolatóvágánya mellett, ruderalis gyomtársulásban bukkantunk a faj számos példányára. Kísérőnövényeiként a következőket jegyeztük fel: *Bromus tectorum*, *Oenothera biennis*, *Raphanus raphanistrum*. Hasonló, feltehetően időleges megtelepedésére Vas megye vasútállomásain többfelé számíthatunk.

BORBÁS V. (1887): Vasvármegye növényföldrajza és flórája. – Vas megyei Gazdasági Egyesület, Szombathely, 395 pp.

JANCHEN, E. (1977): Flora von Wien, Niederösterreich und Nordburgenland; 2. Auflage. – Verein für Landeskunde von Niederösterreich und Wien, Wien, 755 pp.

SOÓ R. (1968): A magyar flóra és vegetáció rendszertani-növényföldrajzi kézikönyve III. – Akadémiai Kiadó, Budapest, 655 pp.

KIRÁLY Gergely – KIRÁLY Angéla

A „Rövid közlemények” szerzői / Authors of the „Short notes”

ALMÁDI László – H-8360 Keszthely, Rákóczi tér 13.

KIRÁLY Angéla – NyME Növénytan Tanszék, H-9400 Sopron, Bajcsy-Zs. u. 4., kiraly.angela@emk.nyme.hu

KIRÁLY Gergely – NyME Növénytan Tanszék, H-9400 Sopron, Bajcsy-Zs. u. 4., gkiraly@emk.nyme.hu

MESTERHÁZY Attila – ÖNP Igazgatóság, H-9941 Óriszentpéter, Siskaszer 26/a., mesterhazy@onp.kvvm.hu

NAGY Anikó – NyME Növénytan Tanszék, H-9400 Sopron, Bajcsy-Zs. u. 4., nagy. aniko@emk.nyme.hu

SZALÓKY Ildikó – Helikon Kastélymúzeum, H-8360 Keszthely, Kastély u. 1., szaloky.ildi@freemail.hu